

ut honeste societas ad eum finem, quem Deus constituit, propagetur, et adoratores veri Dei progignantur, atque ad honestatem et religionem informantur. In ipso itaque naturali statu coniugium tum ob alia, tum ratione finis sancta res est ac religiosa, adeoque sacrae, non vero civili auctoritati obnoxia. Itaque civilis potestas poterit leges quandoque condere, quae matrimonium impediunt prohibeantque in nonnullis rerum adiunctis bonum sociale spectantibus; at leges condere, quae matrimonium in se dirimant, quae vinculum ipsum, quae iura et officia attingant cum ipso vinculo conserta, hoc nimirum civilem omnem potestatem excedit, ipsa etiam spectata matrimonii indole in ordine tantum naturali.

Sed ut plenius etiam doctrina haec evolyatur, advertimus in triplici ordine hanc controversiam de potestate principis infidelis in matrimonium spectari posse: primo in ordine supernaturali, deinde in ordine mere naturali, qui tamen nunquam extitit, tertio in ordine seu in statu naturae lapsae atque corruptae societatis paganae, qui status dici debet praeter et contra rationalem ac religiosam hominis naturam.

In ordine supernaturali, ut ex revelatione novimus, matrimonium ab initio divinitus constitutum fuit, quo supernaturalis hominum societas propagaretur ad Dei cultum et gloriam, atque ad supernaturalem finem educaretur. In huiusmodi supernaturali ordine sacerdotalis etiam auctoritas divinitus constituta est, atque matrimonium ad eam sacerdotalem auctoritatem semper pertinuit. Scilicet prius patriarchale sacerdotium matrimonium Dei nomine gubernavit, rexitque; successit deinde legale sacerdotium, demum Ecclesia. Absurdum porro est quaerere an matrimonium in hoc supernaturali ordine principis infidelis potestati subdatur.

tatem; hic quidem poterit esse unus ex finibus institutionis, si lubet, matrimonii, sed neque unicus neque primarius aut praecipuus est. Finis primarius est gignere Deo adoratores et filios, bonum societatis est subordinatum fini illi primario. Quocirca peccant in sua argumentatione, quoties supponunt, bonum societatis finem esse praecipuum ac unicum institutionis coniugalis.

At quid dicendum de ordine naturali? Hic quidem nunquam extitit, et mere est hypotheticus (24). Tamen in hoc etiam ordine philosophia docet hominem ac societatem ad cultum unius veri Dei ordinari, adeoque praeter civilem ac politicam, adesse etiam debere sacram quandam ac religiosam auctoritatem, quae et publicam honestatem et naturalem religionem tueretur. Iam vero matrimonium huic sacrae auctoritati, non autem civili ac politicae, in hypothetico hoc ordine obnoxium esse deberet.

Id evincunt argumenta pleraque, quae nuper attulimus, matrimonium spectando in se, relate ad principes, ac relate ad Deum: pleraque enim ex his argumentis matrimonium prorsus philosophice spectant, adeo ut vim habeant suam pro quovis ordine, non modo supernaturali, sed etiam naturali atque hypothetico. Ergo in hoc etiam ordine, si forte unquam extitisset, matrimonium ut res sacra et spiritualis in iis, quae ad vinculum ipsum et ad honestatem pertinent, religiosae auctoritati subiectum fuisset. Supernaturalis itaque religio non aufert principibus auctoritatem in matrimonium, quam in religione naturali haberent, sed ea prorsus caret princeps in naturali ordine ipso.

Sed quid tandem dicemus de potestate principum in societate pagana, ubi nulla erat vera religio, sed foeda ubique superstitio dominabatur, adeoque nulla religiosa legitima erat auctoritas? Si historiam consulimus, in ipsa etiam societate pagana matrimonium religiosae potius quam civilis auctoritatis obiec-

(24) Hunc statum dicimus *hypotheticum*, non autem realem, nempe in sensu quod aliquando vigerit status aliquis socialis sine quacumque vera aut falsa revelatione. Exploratum enim est nunquam societatem extitisse de facto sine aliqua vera aut ficta revelatione, ut omnis historia testatur. Hoc monere volumus, ne quis nos contradictionis argueret, eo quod paulo ante distinximus inter *statum legis naturalis*, et *statum legis scriptae*; ille enim status naturalis legis dicitur, non quod homines non regerentur lege divina a primordiis humanae originis data, sed per oppositionem ad legem Mosaicam tantum, quae litteris consignata est.

tum fuit. Facto quidem ac practice ita se res habuit, non tamen iure. Quis enim dicat, sacerdotes idolorum Iunonis puta ac Veneris caeterumque deorum, quos pagana superstitio matrimonii sanctitati solemnitateque praefecit, aliquam in matrimonium ipsum potestatem legitimam habuisse? Attamen universalis praxis in societate pagana, ut suprema matrimonialis legislatio ad sacerdotium pertineret, antiquam et patriarchalem hac de re traditionem nativumque ius sacrae auctoritatis confirmat. Quod si in societate pagana falsum ac illegitimum sacerdotium ius nullum habuit in matrimoniale vinculum, num eodem potita est civilis auctoritas? Practice quidem principes, potissimum ut pontifices seu sacerdotes summi, sacra sibi iura tribuere potuerunt, at ex dictis patet, eos neque ut sacerdotes falsarum religionum, neque ut civiles principes, sanctitatem, honestatemque vinculi attingere potuisse. Itaque in societate pagana impedimenta vere dirimentia nec sacra seu superstitiosa, nec civilis potestas constituere potuit.

Ast si ita esset, regerunt adversarii, in gravissima incidere-remus incommoda; hac enim in hypothesi infideles omni prorsus destituti fuissent atque hodie dum destituerentur auctoritate publica, quae definiret saltem impedimenta ipsa naturalia, atque idecirco periclitaretur honestas publica, potuisset ac posset quispiam pro lubito sibi quaecumque in coniugem copulare gravi morum ac publicae honestatis iactura; sine directione omnino fuissent ac essent in negotio omnium maximo, ex quo etiam publica ac privata felicitas pendet, quae quidem omnia videntur absona atque a communi ipso sensu aliena. Sane quam alia de causa corrupta est aetate noachica universa terra, nisi quia defectu legis positivae homines « acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant (25)? »

Ad haec aliaque id genus, quae urgeri possent, pauca animadvertam. Primo nil mirum esse, si vera amissa religione, societas tota inordinata sit, si sanctitas coniugii, si publica ho-

(25) Genes. VI. 2.

nestas exlex pene ac incerta periclitetur. Secundo animadvertam, civilem auctoritatem potuisse interdicerere ac prohibere sub gravissimis etiam poenis, quominus nonnulla inirentur connubia, ac debuisse praeterea externos matrimonii effectus moderari, et paganum sacerdotium, quamvis illegitimum, practice tamen sibi ius arrogasse in coniugia, et in publicam honestatem. Revera tum summi sacerdotes, tum principes sive iure, sive vi, in societate pagana non pauca circa matrimonia honeste sanxerunt, quamquam in pluribus erraverint, quemadmodum constat ex pagana legislatione de nuptiis filiorum familias, ac servorum, de nuptiis inter consanguineos, fratres inter ac sorores (26) filium ac matrem (27), ac potissimum in legibus de divortio (28). Sed vitiosa etiam legislatio ac tyrannica quaedam potestas, ac religiosa superstitio minus malum censei potest quam anarchia prorsus exlex, atque omnimoda irreligio, seu atheismus. Advertam denique, quod, si in societate pagana potestas civilis aliquid potuit ultra id, quod rerum natura ac rectus ordo postulerent, id ex accidenti, atque ex defectu legitimae auctoritatis religiosae, non autem ex nativo iure evenisse. Quum enim in societate pagana sola civilis auctoritas vestigium aliquod divinitatis prae se ferat, dici forte posset, deficiente penitus auctoritate religiosa, ad maiora mala vitanda in civilem auctoritatem

(26) Uti apud Aegyptios.

(27) Apud Persas.

(28) Apud Romanos; atque hic animadverto, fere exclusive adversarios appellare pro legibus matrimonialibus ad ius Romanum. Ast deberent etiam appellare ad leges atque ad ius aliarum gentium, penes quas leges hac in re viguerunt aperte adversantes iuri naturae. Si valeret adversariorum generale principium, non minus censendi sunt interpretes iuris naturae antiquiores legislatores ac principes, quam fuerint legislatores et principes Romani. Porro antiquiores illi abnormiter ac manifeste a vero naturali iure abuserunt, ut omnes fateantur; at illi pro aetate, qua leges condiderunt, non ita censuerunt, imo putabant se leges rectissimas condidisse, populique illis parnerunt. Quis vero dicet per illas leges vere dirimi in conscientia vinculum coniugale? Errarunt, ut vidimus in non paucis et ipsi Romani, quomodo igitur eam vim leges Romanas habuisse dirimendi dicemus?

iura et officia relate ad publicam honestatem, atque adeo ad coniugia aliquo modo devolvi (29). At si rerum natura inspicitur, neque in statu religionis supernaturalis, neque in statu religionis naturalis, neque in statu pagane superstitionis, principes ius habent aliquod in matrimonii vinculum, nec per se irritare ullatenus possunt subditorum coniugia.

Foeda vero morum corruptio, quae sub Noe contigit, non defectui legis positivae tribui debet circa coniugia, cum recens abhuc esset memoria institutionis divinae ipsius coniugii, sed inconsulta fuere coniugia celebrata a filiis Seth cum filiabus Cainiticae stirpis, quibus factum est ut in malorum omnium baratrum inciderent, gravissimisque sceleribus omnigenis commacularentur (30).

Verum quid de auctoritate dicendum sive theologorum, sive canonistarum, qui principibus infidelibus ius tribuunt in matrimonii vinculum, ac nominatim ius constituendi impedimenta, quae matrimonium dirimant?

(29) Haec dicimus tantum hypothetice; caeterum ex iis, quae adnotavimus circa defectum *ideae*, qua in *subiecta materia* destituti erant principes pagani, constat, ipsos nunquam sibi proprie ius arrogasse in vinculum ad illud irritum reddendum. Hoc factis luculentis patet: siquidem constat, in iure Rom. nullum declaratum coniugium a viro senatorii ordinis cum liberta contractum. Ast si vir dignitatem suam amiserit, liberta absque ullo alio actu uxor esse incipiebat. Sic etiam si minor duodecim annis domum ducta fuerit, iuxta legem ab initio nuptiae non aderant; si tamen decimum quartum annum expleverit, iusta uxor eo ipso fiebat. Cf. cit. Dissert. Lavaniens. p. 117. nec non Doellinger in op. pariter cit. *Hyppolithus et Callixtus*. §. VI. ad accus. sextam. De matrimoniis filiorum familias, quae nulla iuxta aliquot iuristas a legibus Rom. declarata sunt, postea loquemur. Quae quidem indicia aperta sunt leges illas vinculum non attigisse, sed solum effectus civiles, etsi verba aliud suadere interdum videantur. Cuius rei etiam exemplum habemus in legibus Galliae. Nam nulla lex Romana verbis adeo perspicuis nullitatem pronuntiat, ut Ludovicus XIII. respectu coniugii filiorum familias sine consensu parentum contracti, attamen clero Gallicano reclamanti respondit invaliditatem illam non esse intelligendam nisi quoad effectus civiles.

(30) Cf. Bonfrerium in hunc loc. nec non Cornel. a Lapide, aliosque passim sacros interpretes.

Dicam 1. non esse eiusmodi sententiam adeo communem ac fere unanimem, ut plures arbitrantur supponuntque; exploratum enim est haud paucos theologos et canonistas pro sententia nostra stetisse, nempe eos omnes, qui nullam tribuunt nativo iure principibus sive fidelibus sive infidelibus potestatem, quae *vinculum* afficiat coniugii subditorum suorum, atque ipsum matrimonii assensum, sed eam potestatem ad solum contractum civilem, et ad solos effectus civiles coarctant. Horum censum exhibet cl. Habert Vabrorum antistes, qui et ipse eandem sententiam sequitur ac profitetur (31), nec non Lhuillierius, dum expendit veterum testimonia a Launoio prolata, ab eoque corrupta, ut ea ad placitum suum accommodet (32). Hanc eandem doctrinam tuetur idem Iac. Lhuillierius ubique in eodem opere, nec non Feller (33); item Pey (34); Barruel (35), cl. Muzza-relli (36), caeteris praetermissis, quos recenset D. Carrière (37). Post quos eandem sententiam data opera, proluxaque discussione adstruxit cl. Martin (38), ac demum auctor allegatae disserta-

(31) Resp. *Ad Optatum Gallum* in lib. *De iustitia connubialis edicti* Ludov. XIII. ubi generatim scribit exponens etiam auctoritatem theol. Paris. « Impe- » dimenta dirimentia constituere potest Ecclesia, possunt et reges etiam, et » supremi principes, quibus ad contrahendum quosdam inhabiles reddant; » sed quae a regibus sancuntur aut a principibus laicis, *solos effectus civiles*, » non vero sacramenti rationem spectant. » Cf. Moser *De imped. matrim.* c. XXIV. n. IX.

(32) In op. cit. *In librum magistri Ioanni Launoii theol. Parisiens., qui inscribitur: Regia in matrimonium potestas, observationes.* Observ. I. et observat. VII. §. 2.

(33) *Diction. histor. art. Gibert, Espence, De dominis, Launoi etc.*

(34) *De l'autorité des deux puissances*, ed. 2. Paris 1791. tom. III. ch. 5. §. 8. pag. 158 seqq.

(35) *Les vrais principes sur le mariage.*

(36) Opusc. XXIV. op. *Il buon uso della logica in materia di religione. Del contratto del matrimonio in quanto sacramento*, ed Firenze 1822. tom. VII. pag. 200 seqq.

(37) Op. cit. tom. I. n. 549. seqq.

(38) In op. *De matrimonio ac potestate ipsum dirimendi* quod exaravit ad impugnandum D. Carrière, Lugduni 1844. tom. II. tota sectione. I. a pag. 2 ad 115. ubi ostendit *Nulla ratione probari posse, principi saeculari propriam*

tionis in nobilissima Lovaniensi catholica universitate (39), ut alios omittam, qui philosophico sub respectu hocidem argumentum Romae ad trutinam revocarunt, ac principibus infidelibus ius istud nulla ratione convenire ostenderunt (40). Non est igitur doctrina seu sententia haec nostra aut nova, aut peregrina, omnive auctoritate destituta; immo vero non paucorum est auctoritate suffulta. Tantum abest ut pugnet, quod vulgo traditur, cum theologorum canonistarumque communi sententia.

Dicam 2. auctoritatem praecipuam, nimirum Angelici doctoris, cuius potissimum suffragio adversarii innituntur, si penitius introspeciat, deprehendi ipsis plane contrariam adversantemque. Nam 1. S. Thomas nusquam et nunquam tribuit principibus sive fidelibus sive infidelibus ius leges ferendi dirimentes matrimonia. Etenim eius testimonia, quae huc referuntur, desumpta sunt tum ex eius commentario in IV. Sentent., tum ex lib. IV. Contr. gent. Siquidem quae huc illucque sparsim edicit

esse potestatem matrimonii contractum dirimendi; argumentaque singula tum a Carrière tum ab aliis theologis aut canonistis ad vindicandam principi infideli auctoritatem dirimendi quoad vinculum suorum subditorum infidelium matrimonia apprime discutit, eorumque infirmitatem detegit, atque inanitatem clarissimo in lumine ponit.

(39) Ant. Reuser in cit. Diss. theologico-canonica *De potestate statuendi impedimenta dirimentia*, Lovan. 1855. Quae ut paulo ante monui, ad manus meas pervenit, quum lucubrationem meam absolvissem. Hic igitur in docta hac dissertatione p. III. cap. V. tum Gerbais, tum Carrière aliorumque principum evertit de potestate principum propria, praesertim infidelium, ad infidelium subditorum coniugia dirimenda. Plura addidit iis, quae scripserat Martin, atque eruditione non vulgari confirmat et illustrat.

(40) Cf. Liberatore *Instit. Philosoph.* vol. III. *Ethica et ius naturae*. ed. VIII. Romae 1855. lib. II. cap. I. art. IV.

Nec omittendum Prosp. Fugnani iamdiu in cap. *Ne innitatis extra de conditionibus* inter propositiones temerarias et scandalosas et hanc recensere: « Principes seculares ex genere et natura suae potestatis possunt impedimenta matrimonii dirimentia fidelibus sibi subditis ex iusta causa suis legibus indicare eo modo, quo Summus Pontifex. » Loquitur quidem hic canonista de principibus quoad subditos *fideles*, attamen impetit principum generale de potestate inhaerente principatui in genere: *ex genere et natura suae potestatis*, ac propterea attingit etiam principes infideles quoad subditos infideles.

S. Doctor ad haec revocantur. Haec quidem describeremus, nisi superius ea attulissemus; ne proinde videamur actum agere, hic ea nota supponimus.

Ex his textibus fundamentalibus Angelici doctoris concludunt theologorum plerique contra hanc sententiam pugnantes, eum stetisse pro doctrina, quod conveniat principibus quibuscumque vi inhaerentis sibi auctoritatis, adeoque et infidelibus, potestas apponendi eiusmodi conditiones suorum subditorum coniugii, quae si desint, inhabiles fiant ad valide contrahendum. Ast nihil tale colligi posse videtur ex obiectis textibus. Tantum enim abest, ut quod contendunt adversarii, colligi possit, ut S. Doctor de potestate impedimenta constituendi ne verbum quidem habeat. Siquidem in priori textu ex commentario in IV. Sent. dist. 34. q. 1. art. 1. ad 4. (41) ut patet ex ipso articuli titulo: tantum quaerit: *Utrum matrimonio convenienter impedimenta assignentur*; cumque respondisset *affirmative*, recenset rationes et quidem *remotas*, ex quibus inhabilitas ad contrahendum derivari possit, easque assignat in lege naturae, in lege divina, ac in lege civili, ita tamen ut proxime inhabilitas statuenda sit a sola Ecclesia, ut clarius adhuc ex dicendis patebit (42). Insuper loquitur S. Doctor de lege statuendi matrimonium in ordine proprio uniuscuiusque officii, a quo dirigi debet, scilicet a natura, a communitate, ab Ecclesia, prout matrimonium aut est officium naturae, aut officium communitatis, aut sacramentum; si fiant illegitimae personae ad matrimonium a lege naturae, profecto inhabiles ad contrahendum illae efficiuntur; item si illegitimae fiant ab Ecclesia, quae in lege sua pro obiecto habet sacramentum sibi commissum; si vero fiant illegitimae a communitate, inhabiles fiant in ordine sociali tantum, sed non absolute ac in se, sed extrinsecus, in ordine sociali, ita ut in facie societatis coniugium civile nullius

(41) In *Supplem.* autem est *Quaest. L.* art. unic. ad 4.

(42) Cf. Lhuillier op. cit. *Observ. II.* inscripta: *Sancti Thomae sententia a Launoio haud sincere relata* §. 1.

sit valoris, et sic qui contra principis leges contrahant coniugium, priventur privilegiis omnibus civilibus, quibus alioquin fruerentur (43). Haec, et non alia est mens Angelici praeceptoris.

In altero autem textu ex lib. Contra gent. de impedimentis nullatenus egit S. Thomas, sed exponere tantum intendit diversos fines matrimonii, qui sunt bonum naturae, bonum Ecclesiae, bonum politicum, ac ratione diversorum horum finium affirmat matrimonium subiacere diversis legibus; quatenus ex diversis istis legibus et quidem *remote* repetuntur omnia impedimenta, in ordine et ratione uniuscuiusque legis propria; ac propterea a lege civili in ordine ad bonum civile, quod profecto vinculo extrinsecum est (44).

Talem germanam esse S. Doctoris mentem ea ostendunt, quae ipse constituit, quaeque adversariorum theoriam omnino evertunt. Sane cum in IV. Sent. dist. 42. q. 2. art. 2. quarto sibi obiecisset loco, impedimentum cognationis legalis per leges civiles inductum, resp. « At quartum dicendum, quod *prohibitio* » *legis humanae non sufficeret* ad impedimentum matrimonii, » *nisi interveniret Ecclesiae auctoritas*, quae idem interdicat. » Ex quo manifeste patet, potuisse quidem ac posse infideles leges *prohibentes* sancire circa matrimonium, non autem *irritantes*, nisi tantum in ordine suo, id est, civili ac politico. Quod confirmatur ex iis, quae S. Doctor scribit in Quodlibeto 5. art. 15. ad. 1. « Dicendum quod Ecclesia in his, quae ad matrimonium pertinent, se habet tripliciter, uno quidem modo » per modum *iudicantis*..... alio modo per modum *prohibentis* » et *punitis*..... Tertio modo se habet per modum *Statuentis*, » *quod est solum auctoritate summi pontificis*; et secundum

(43) Cf. Martin n. 227. qui animadvertit, nullam dari connexionem vel in se et natura rei, vel in mente S. Thomae, inter potestatem matrimonium statuendi lege civili et potestatem dirimendi matrimonium. Remque explicat ea ratione, qua nos exposuimus.

(44) Cf. Lhuillier loc. cit. § 2.

» hoc personae aliqua redduntur illegitimae, ut patet in quibusdam gradibus consanguinitatis et affinitatis, vel etiam de » adultera, cum quis dedit ei fidem de contrahendo, cum » chinatus est in mortem uxoris. » Quibus verbis potestatem statuendi impedimenta dirimentia soli summo pontifici, seu Ecclesiae exclusive tribuit, ita ut nulli civiles principes ea fruatur. Et haec de S. Thomae mente, cuius auctoritati potissimum fidunt theologi et canonistae, de quibus disserimus (45).

Dicam 3. auctoritatem istorum theologorum infirmari eo ipso, quod constet et interna et externa argumenta, quibus innitebantur, esse nullius roboris et a nobis superius refutata (46). Etenim neque ex Theodosii lege contra nuptias consobrinorum, de qua SS. Ambrosius et Augustinus loquuntur; neque ex aliis imperatorum legibus, neque ex iure atque officio promovendi bonum publicum, publicamque honestatem; neque ex aliis superius allatis argumentis conficitur, principes, quicumque demum sint, sive infideles sive fideles, auctoritate sibi originaria et propria revera impedimenta matrimonium dirimentia constituere posse; adeoque dicam, eos theologos ac iuris utriusque peritos huiusmodi principum ius affirmare quidem, sed non probare. Imo addam, eosdem simul cum hac sententia de iure principum infidelium alia docuisse, quae nemo catholicus hac aetate probare posset. Data enim semel infidelibus principibus potestate, ut deinde eam negarent fidelibus principibus, ac soli Ecclesiae iuxta Tridentinum canonem vindicarent, ad incitas redacti sunt, atque affirmarunt, aut Ecclesiam illud ius ademisse principibus, aut principes illud in Ecclesiae favorem cessisse, aliaque eiusmodi plus minusve absona excogitarunt, quae nulla theologorum aut canonistarum auctoritate probabilia reddi possunt. Forte et illud addi potest, quod antea innui, nonnullos ex his theologis, non absolute, sed hypothetice fuisse locutos pro statu

(45) Cuiusmodi sunt, quotquot principibus vindicant potestatem illis nativam, propriam atque originariam constituendi impedimenta dirimentia, etsi fateantur eadem nunc uti non posse, quosque superius recensuimus.

(46) Cap. II. art. 1. et 2.

nempe societatis paganae, in qua nulla erat religiosa auctoritas. Principibus scilicet tanquam custodibus residuae illius honestatis ac religionis naturalis, quae in medio paganismo servata est, potestatem aliquam etiam in matrimonium, deficiente sacra auctoritate, devolutam esse censuerunt, non autem quasi eam sibi inhaerentem ac originariam habuerint. Quamquam visi sunt absolute ac philosophice loqui, tamen concrete de societate pagana intelligendi videntur. In ea societate nullam videbant legitimam auctoritatem nisi civilem; quid mirum si etiam coniugia illi auctoritati subiecta, licet perperam, censuerunt?

Dicam 4. denique illud ipsum quod respondebat S. Augustinus, opponentibus sibi nonnulla antiquiorum Patrum effata, quae Pelagianae aut semipelagianae haeresi favere videbantur; nempe illis haereticis nondum litigantibus securius fuisse locutos (47). Sane quo tempore plerique eiusmodi theologi floruerunt, nondum Spalatensis atque Launoi theoriae fuerant compertae; nondum Pistoriensium caeterorumque eiusmodi secularis potestatis assentatorum principia erant exorta; nondum in populo christiano seu catholico nomen *matrimonii civilis* fuerat auditum; et quod caput est, nondum erat excogitata, quae nunc longe lateque pervagatur, theoria de plena separatione perfecta que inter Ecclesiam et Statum, atque pagana illa *statolatRIA*, religionis omnis ac societatis inimica.

Cum igitur theologi illi, de quibus est sermo, haud praeviderint eiusmodi consecraria, quae ex ipsorum principio de potestate propria principum, seu potius principatus, constabiliendi impedimenta, quae irritum efficiant suorum subditorum coniugium, deduci possent, nil mirum, si fuerint illam sententiam amplexi. Ast cum tempus pedetentim eolverit exitiosas consecutiones, quae eo in theoremate includebantur, iam nos debui-
mus tandem aliquando ipsum theoremata ac principium evertere.

At. Urget D. Carrière Sedis apostolicae auctoritatem, quae declaravit nulla esse infidelium coniugia, quae inita fuerint

(74) Lib. *De praedest. sanct.* cap. XIV. n. 27.

contra principum infidelium leges matrimonium irritantes. Sic enim scribit hic auctor: « Demum huic sententiae (potestatem » coniugia infidelium dirimendi principibus tribuenti) *adhaeret in » praxi S. Sedes*, inquit D. Pérocheau (Theol. ad usum mission. » Sut-chuensis tom. 2. p. 346), *quae declaravit invalida esse infi- » delium matrimonia, quae legibus patriae irritantibus adversan- » tur, nisi per consuetudinem abrogatae fuerint istae leges (48).* »

Cum vero nonnisi partem, quae sibi favebat ex allegato auctore Carrière protulerit, nos alteram partem adiciemus, quae systema suum antea propugnatum penitus evertit, integrum textum exhibendo: sic igitur scribit D. Pérocheau loc. cit. « Principes saeculares possunt constituere impedimenta irritan- » tia *relative ad effectus civiles tantum, si agatur De matrimonio » fidelium*, et etiam relative ad validitatem matrimonii, si aga- » tur de matrimonio infidelium; huic enim sententiae adhaeret » S. Sedes, quae multoties declaravit *valida esse fidelium ma- » trimonia contra leges patrias inita*, modo servatae fuerint leges » ecclesiasticae et divinae, quamvis illa matrimonia et illicita ha- » buerit; declaravit e contrario invalida esse infidelium matrimo- » nia, quae legibus patriae irritantibus adversantur, nisi per » consuetudinem abrogatae fuerint illae leges. »

Itaque iuxta hunc auctorem S. Sedes, quae declaravit valida matrimonia fidelium, etiamsi inita fuerint contra leges patrias, quod esset contra systema D. Carrière, pariter declarasset invalida, quae celebrantur eadem ratione ab infidelibus coniugia. Si ita se res haberet absque dubio huic esset adhaerendum sententiae. Ast vero existit ne eiusmodi declaratio? Constat ne de eiusdem existentia? Longe abest, inquit Martin, quin de ea constet. Quis enim eam legit unquam aut vidit? Ubinam reperitur? Quando aut a quo summo pontifice prolata fuit? Quisnam est eiusdem tenor? Quae forma? Est ne bulla, breve, decretum, in quo proprie declaretur nullitas praedictorum coniugiorum ab infidelibus contra leges principum irritantes initorum? Sed

(48) In *compendio operis De matrimonio*, ed. 2 n. 291, pag. 266.

nihil huiusmodi occurrit, in ullius S. pontificis Bullario, nec in collectione ea omnia, quae ad missiones et missionarios spectant, complectente, cui titulus: *Bullarium pontificium sacrae congregationis de propaganda fide* (5. vol. in 4. Romae 1740. Typis collegii Urbani (49). Unde si agatur de dogmatica, aut generali aut proprie dicta S. Sedis declaratione ad coniugiorum illorum invaliditatem pertinente, nulla unquam prodiit, nulla prorsus existit. Si vero agatur de aliquo alicuius S. congregationis Romanae responso, aut decreto particulari seu ad casum particularem *pro attentis peculiaribus circumstantiis* spectante, verum cuius non ea vis est, ut quaestionem ullam doctrinalem definiat, nonnullum forte emissum est: sed hoc ipsum prorsus ignorant etiam Romae viri doctissimi, et in studiis rebusque theologis et canonicis versatissimi. Ergo tantum abest, ut de illa S. Sedis declaratione constet, ut contra certum sit nullam hoc nomine appellandam existere. Hactenus quidem ille (50).

Ad horum ulteriorem confirmationem adde cl. Muzzarellium Romae vulgasse opusculum suum de matrimonii contractu prout est sacramentum, in quo hanc tuetur sententiam, cui tamen utpote S. poenitentiarie pontificio theologo, si qua ei declaratio aut resolutio contraria comperta fuisset, profecto nunquam illam sententiam propugnasset. Ego ipse doctissimum S. R. E. Cardinalem, qui non ita pridem assessoris munere summa cum laude functus erat SS. inquisitionis supremae congregationis, hac de re interrogavi, mihi que respondit nullum editum fuisse decretum huiusmodi. Quod si aliqua resolutio peculiaris data est pro speciali aliquo casu, nihil officit, tum quia hactenus data opera hoc super argumento discussio facta non

(49) Nec omittendum quod in universa synodo vicariatus Sutchuensis, quae habita est in Sinis in districtu Teong King Tcheou an. 1805. ac Romae impressa an 1857. Typis sacrae congregat. de propaganda fide, nihil eiusmodi occurrit, etsi plura statuatur de matrimoniis infidelium sive in tit. *De Baptismo*, sive in tit. *De matrimonio*, sive in instructione pastorali Ioannis Desiderii, episcopi Caradrensis, vicarii Sutchuensis, quae satis proluxa est. Porro si quidpiam hac de re constitutum fuisset, procul dubio praetermissum minime esset.

(50) Loc. cit. n. 209, pag. 22. 23.

fuerat, et in rebus dubiis consueverunt congregationes Romanae communiori sententiae, prout hactenus ista fuit, ob rationum momenta, quae paulo ante recensuimus, adhaerere, quin intenderint quidpiam rei veritati detrahere, prout identidem in aliis adhuc implexis quaestionibus sese gesserunt (51).

Maneat igitur neque argumentis intrinsicis, neque extrinsecis, seu ex auctoritate petitis concuti quod statuimus, principes scilicet infideles ius non habere leges ferendi matrimonium infidelium suorum subditorum quoad vinculum dirimentes.

ARTICULUS II.— Corollaria deducuntur ex statuta doctrina, per quam lux affunditur toti controversiae de ecclesiastica et civili potestate relate ad matrimonium christianum.

Omni qua datum est argumentum vi et copia ostendimus, ipsum matrimonium infidelium nullatenus quoad vinculum potestati principum infidelium subesse: ex hoc enim principio multa dimanant corollaria, quae doctrinam a nobis hactenus expositam de matrimonio christiano mire confirmant et illustrant.

Ac re sane vera, si nullo unquam iure in matrimonii vinculum, prout coniugium contractus est naturalis, potiti sunt aut potiri possunt principes infideles erga subditos etiam infideles:

Sequitur 1. Nullatenus necesse esse, ut cum quibusdam theologis dicamus, Christum evectioe facta naturalis coniugii ad sacramenti dignitatem, illud subtraxisse principum potestati ac transtulisse in potestatem Ecclesiae (52). Nihil omnino Christus

(51) Hac ratione componuntur discrepantiae, quae in nonnullis resolutionibus particularibus interdum sacris congregationibus obiectae sunt, de quibus etiam, ut vidimus, loquitur Benedictus XIV. *De synodo dioecesis*. lib. VI. c. VI. n. 3. Ubi meminit etiam discrepantiae opinionum, quae non semel inter consultores videntur, prout mihi constat in quaestione, quam versamus in congregatione suprema SS. inquisitionis; nec praevalet contraria resolutio, nisi quia, ut innui, magis erat conformis communiori tunc temporis theologorum placito.

(52) Ut nihil dicam de aulicis scriptoribus apertis Ecclesiae hostibus, qui omnem eidem Ecclesiae auctoritatem denegant; quoad sinceros catholicos, qui saltem communem faciunt principibus cum Ecclesia potestatem constituendi impedimenta dirimentia, ac urgent et ipsi hoc argumentum, quod si denega-